

УДК 373.5.016:821.161.2.09Кремінь

DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.2023.09>**Ганна Пономаренко,**

ORCID iD 0000-0002-0538-3616

методист

Миколаївський обласний інститут

післядипломної педагогічної освіти

вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна

anna.ponomarenko@toippro.mk.ua**Діна Діордіца,**

ORCID iD 0009-0001-8255-1273

методист

Миколаївський обласний інститут

післядипломної педагогічної освіти

вул. Адміральська, 4-а, 54001, м. Миколаїв, Україна

dina.diorditsa.@toippro.mk.ua

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ПОЕЗІЇ Д. Д. КРЕМЕНЯ (із досвіду роботи обласної творчої групи)

У науково-методичній статті здійснено теоретико-методологічний аналіз побудови уроків літератури рідного краю. Акцентовано на інтегративності та суб'єкт-суб'єктній взаємодії як важливих принципах вивчення творчості митців-краян. Визначені особливості методики проведення уроків / занять (із) літератури рідного краю: компетентнісно-діяльнісний та інтегрований підходи (пріоритетні освітні напрями), дослідницька діяльність учнів, зв'язок із життям, урахування історико-регіональних особливостей, відбір творів високої художньо-естетичної якості, що відображають українську ідентичність. Виокремлені особливості уроків / занять (із) літературного краєзнавства в школі. З'ясовані умови успішного осягнення творчої спадщини поета: занурення у творчість Дмитра Кременя; узяті до уваги особливості методики проведення уроків / занять (із) літератури рідного краю, психології читання; мотивування учнів-читачів до дослідницької діяльності, створення умов для розвитку творчих здібностей учнів-читачів; формування і розвиток емоційного інтелекту; використання інформаційно-комп'ютерних технологій.

Продемонстровано досвід роботи обласної творчої групи вчителів української і зарубіжної літератур «Література рідного краю в посталях: Дмитро Кремінь» над проблемною темою: «Методичні аспекти вивчення поезії Д. Д. Кременя».

Уперше запропоновано зразок моделі компетентнісно-діялісного літературного заняття «Ліричні послання Україні. Дмитро Кремінь «Літа мої і зими...» (розробник С. А. Кисленко) за авторською концепцією В. І. Шуляра.

Ключові слова: Дмитро Кремінь; конструювання занять; література рідного краю; методика викладання; модель літературного уроку / заняття; обласна творча група вчителів-філологів.

© Пономаренко Г. В., Діордіца Д. П., 2023

Вступ. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 17.12.2021 року «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках», у 2023 році

на державному рівні 21 серпня урочисто відзначатимемо 70 років із дня народження Дмитра Кременя (1953–2019), поета, публіциста, перекладача, педагога.

Член Національної спілки письменників України (1979), Асоціації українських письменників України (1979), Лауреат Шевченківської премії (1999) – найвищої літературної премії України, городянин Року в номінації «Мистецтво» (Миколаїв, 1999), «Людина року Миколаївщини» (2008, 2016) заслужений діяч мистецтв України (2016), головний редактор часопису «Соборна вулиця» – Дмитро Дмитрович Кремень протягом декількох років (2017–2019) працював професором кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. Із 2020 року працівники кафедри досліджують творчу спадщину поета в рамках реалізації інноваційного проекту «Шануймо Поета: Дмитро Кремень у пам'яті миколаївців». У 2022 році розпочато цикл заходів «Ювілейники – 2022. Стратегії прочитання», який триватиме й у 2023 році.

Творчість відомого земляка, поета, есеїста, публіциста, перекладача, заслуженого діяча мистецтв України відома серед учнівської молоді, громадськості Миколаєва, України та світу. Автори програми «Література рідного краю: програма для закладів загальної середньої освіти (5–11 класи) В. І. Шуляр і В. В. Купцова запропонували до вивчення художні тексти Дмитра Кременя: у 5 класі – «Ознайомлення з іменами найвидатніших письменників краю (Дніпрова Чайка, М. Вінграновський, П. Глазовий, Б. Мозолевський, Д. Кремень, С. Черкасенко), із літературною антологією Миколаївщини «Живлюща сила Ємигії», у 7 класі – Миколаївщина в поезії ХХ–ХХІ століть: В. Сосюра «Здрастуй, Миколаїв», Дмитро Надійн «Миколаїв», Любомир Дмитерко «Ольвія», Олесь Гончар «Над Бугом», Юрій Зінковський «Іван Сірко під Очаковом», Дмитро Кремень «Леви Миколи Аркаса», «Сльози Сухого Фонтану», «Та скрипка з того берега ріки...», у 8 класі – Дмитро Кремень – лауреат Державної премії України імені Т. Шевченка. Поезії «Седнів. Липа Шевченка», «Над лиманом», «Сінокіс»; у 9 класі – Дмитро Кремень.

«Зоря змієлова», «Повість наших літ». Слово Дмитра Кременя в музиці, в 11 класі – Д. Кремень. Уривки з поеми «Сад».

Робота над осягненням літературної спадщини митця потребує конструювання методичних моделей уроків / занять (із) літератури, продумування освітніх ситуацій, які б узгоджувалися з цільовими завданнями; містили «зміст (що робитимуть учні-читачі)», види читачької діяльності та результат, оскільки потрібно поєднати наукові дослідження творчості поета та методичні підходи до викладання літератури рідного краю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із зазначеної проблеми.

Літературну спадщину Д. Д. Кременя вивчали: В. П. Бойченко (Словесність Прибужжя крізь століття, 2003; 3 історії словесності Південного Прибужжя, 2005), В. І. Шуляр (Живлюща сила Ємигії, 2015), І. М. Дзюба (Дмитро Кремень: розмова з добою на краю прірви, 2008), Т. Д. Кремень (Віршований дискурс нової української літератури Дмитра Кременя, 2013), Г. М. Гич (Ювілейники-краяни: діяльність Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, 2022) та інші.

Загальні проблеми підготовки, організації й проведення уроків із вивчення літератури рідного краю розглядали Є. А. Пасічник, Н. Й. Волошина, Б. І. Степанишин. Методику використання літературного краєзнавства в системі підвищення кваліфікації вчителів-словесників теоретично обґрунтував А. В. Лисенко. Окрім того, є статті, монографії, методичні посібники з обговорюваної проблеми, серед яких праці Л. В. Куценка, Л. О. Фурсової; групи миколаївських учених: І. Ю. Берези, П. М. Водяної, А. Л. Ситченка (Береза І. Ю., Водяна П. М., Шуляр В. І., Ситченко А. Л., 2015), Л. А. Назаренко, Л. В. Старовойт, Н. М. Огренич та інших.

Досліджуючи науково-методичні аспекти викладання творчості Дмитра Кременя на уроках / заняттях (із) літератури рідного краю (далі – ЛРК), учені розглядали питання: історіософська лірика Дмитра Кременя: методика вивчення

(Шуляр В. І., Горкуша Є. В., 2008), поетичне світовідчуття Дмитра Кременя: Урок аналізу творчого доробку поета (Шуляр В. І., 2000), вивчення епістолярію Дмитра Кременя під час лабораторного заняття у старшій профільній школі (Шуляр В. І., 2013), специфіка реалізації світоглядних позицій Д. Кременя в збірці «Елегія троянського вина»: до питання вивчення літератури рідного краю в старших класах (Назаренко Л. А., 2018), важливий етап наукового осмислення поетичної спадщини та життя Дмитра Кременя (Кузнєцова А. М., Гладішев В. В., 2021), прийоми організації сприйняття ліричних творів у 5–6 класах НУШ (Слижук О. А., 2022), пісенна палітра поетичних образів Дмитра Кременя у творчому активі вчителів української літератури й музики (Улицька Г., 2008), мистецтво в поетичному логосі Дмитра Кременя: компетентнісно-діяльнісні аспекти міждисциплінарних зв'язків в умовах інтегрованого навчання (Петренко О. М., 2019; 2021).

Можливості й особливості викладання ЛРК доцільно розглядати в контексті Державного стандарту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, оскільки «формування в учнів активної громадянської позиції, патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій, державної мови; плекання в учнів любові до рідного краю...» передбачає вивчення творчості письменників-краян, одним із яких є Дмитро Кремень – справжній патріот України. У цих умовах набуває значення вивчення творчості митця в курсі літератури рідного краю.

Означені теоретико-методологічні положення є засадничими для нашого дослідження й слугують дороговказом для розгляду їх на засіданнях обласної творчої групи, створення якої ініціювала кафедра теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Мета статті – висвітлити мето-

дичні аспекти вивчення поезії Д. Д. Кременя на уроках літератури рідного краю (за підсумками роботи обласної творчої групи вчителів-філологів).

Завдання:

1. Узагальнити особливості методики проведення уроків літератури рідного краю.

2. Визначити умови, за яких досягнення творчої спадщини митця буде успішним.

3. Представити результати роботи творчої групи, подати приклад моделі компетентнісно-діяльнісного літературного заняття за творчістю Дмитра Кременя.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Питанням методики викладання літератури рідного краю значну увагу приділяє В. І. Шуляр, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, заслужений учитель України, директор МОІППО, який одним із перших запропонував учителеві-словеснику в комплексі концепцію і методику вивчення літератури рідного краю на основі традиційних підходів та інноваційних педагогічних технологій.

На думку В. І. Шуляра, завданнями уроків літератури рідного краю є: «поглиблювати відомості про життя та творчість митців певної місцевості; розвивати інтерес до їхнього творчого доробку та спадщини; виробляти особистісне ставлення до літератури рідного краю, розвиваючи вміння висловлювати свої думки про автора твору, героїв, художні образи; прищеплювати високі естетичні смаки, виховувати почуття прекрасного, вміння насолоджуватися художнім твором; ... поглиблювати знання про історію рідного краю, його найвидатніших діячів культури та мистецтва...» (Шуляр В. І., 2003, с. 34–39). Метою таких уроків є особистісне сприйняття творчості майстрів слова й поцінування їхнього набутку, плекання любові до рідного краю і, як результат, формування в учнів-читачів національної самосвідомості та етнокультурної компе-

тентності.

Роботу над вивченням краєзнавчих творів Г. Л. Токмань пропонує розпочинати так, щоб зустріч письменника й читача набувала рис реальності, бо ж пов'язана зі знайомими вулицями, площа-ми, алеями, рікою, узгір'ям (Токмань Л. К., 2002, с. 133). Вивчаючи твори літературного краєзнавства, зосереджуємо увагу на творчо-пошуковій роботі, що сприяє реалізації особистісно зорієнтованого навчання. Пропедевтичними завданнями для учня-читача можуть бути: інтерв'ю з письменником, позначення митцем місць на гугл-мапі, що відвідав митець, віртуальна екскурсія до музею, виконання ролі гіда місць, пов'язаних із життям і творчістю письменника, інсценування уривків творів, створення буктрейлерів, сторінок у соціальних мережах тощо. Виконання таких завдань сприяє розвитку творчих здібностей учнів-читачів та особистісному сприйняттю митця як людини – носія етнокультурних цінностей українського народу.

Провідні принципи вивчення літератури рідного краю у школі Н. В. Марфинець групує навколо трьох основних освітніх стрижнів – сучасні освітні (пріоритетні) напрями в змісті національної школи (класичні дидактичні принципи), історико-регіональні особливості та специфіка викладання літератури рідного краю (Марфинець Н. В., 2011, с. 112). Із погляду вченої, перший стрижень пов'язаний із гуманізацією та націоналізацією освіти. Другий – із систематичним і послідовним здобуттям учнями знань, використанням активної дослідницької діяльності на основі міжпредметних зв'язків, самостійною роботою з художнім текстом, доступністю в поданні інформації. Викладання літератури рідного краю передбачає послуговування принципами: зв'язку навчання з життям, історизму, культуродоцільності, урахування етнічних ознак та менталітету, що передбачає можливість обирати твори для текстуального та самостійного ознайомлення, у яких яскраво і чітко виражена «особність

українця-русина» (за В. Б. Антоновичем).

Запропоновані принципи вивчення літератури рідного краю зумовлюють вибір методів і прийомів навчання та доцільність їхнього використання.

Звертаємо увагу на те, що методика вивчення творів літератури рідного краю передбачає добір відповідних методів і прийомів навчання. Удосконалення їх, на думку Л. А. Башманівської, є важливою передумовою для формування мовно-літературних компетентностей, вироблення художніх смаків учнів. Основними методами та формами організації навчання на уроках літератури рідного краю в основній школі можуть бути краєзнавча бесіда, художня розповідь, робота у творчих групах, мікрогрупах, очна та заочна екскурсії, інсценізація, конкурс знавців літературного краєзнавства, дослідно-пошукова робота в бібліотеці, музеї, зустрічі та листування з письменниками, диспути, обговорення книжок письменників-земляків, а також виготовлення альбомів, журналів, стінгазет, оформлення кабінетів, виставок, шкільних музеїв тощо (Башманівська Л. А., 2013, с. 39). Це означає, що на уроках літератури рідного краю провідним стає діяльнісний підхід, як один із пріоритетних сучасної української освіти.

Розглядаючи уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання, А. М. Фасоля акцентує на врахуванні принципу суб'єкт-суб'єктної взаємодії, оскільки вчитель, ідучи на урок, має подбати про визначення свого «читацького надзавдання» – тієї проблеми у виучуваному творі, про яку йому хотілося б поговорити з учнями як із читачами, які також мають право на власну думку, особистісне прочитання (Фасоля А. М., 2011, с. 19). Саме через діалогічність досягаємо розвитку свідомого учня-читача та формуємо ціннісне ставлення: патріотизм, повагу до культурних цінностей, історико-культурних традицій, любов до рідного краю.

На основі проведеного аналізу наукової літератури визначаємо такі особливості методики проведення уроків

літератури рідного краю:

1. Компетентнісно-діяльнісний та інтегрований підходи (пріоритетні освітні напрями).

2. Дослідницька діяльність учнів.

3. Зв'язок із життям.

4. Урахування історико-регіональних особливостей.

5. Відбір творів високої художньо-естетичної якості, що відображають українську ідентичність.

Представлення досвіду роботи обласної творчої групи.

Нині представники кафедри, а також учителі Миколаївщини вивчають і популяризують творчу спадщину великого земляка, із 2020 року беруть участь в інноваційному проєкті «Шануймо Поета: Дмитро Кремень у пам'яті миколаївців».

2023 року реалізуємо цикл заходів «Ювілейники – 2023. Стратегії прочитання». За ініціативи членів кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського обласного інституту післядипломної

педагогічної освіти, відповідно до ст. 18 Закону України «Про освіту» (2017), створена обласна творча група вчителів-філологів «Література рідного краю в постатях: Дмитро Кремень».

Мета роботи групи – підвищення фахової компетентності вчителя / методиста щодо конструювання моделі уроку / заняття з вивчення творчості митця в закладах освіти, дослідження, систематизація, поширення й популяризація творчої спадщини поета. У 2023 році заплановано п'ять засідань / сесій, під час яких будуть розглянуті питання методики конструювання занять із літератури рідного краю. Роботу між засіданнями проводитимемо за індивідуальною траєкторією (дослідження творчої спадщини поета, конструювання моделі занять).

Автори статті розробили програму і план роботи обласної творчої групи (Таблиця 1) та організували її роботу під науковим керівництвом В. І. Шуляра, доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри; О. Д. Мхитарян, кандидата педагогічних наук, доцента кафедри.

Таблиця 1.

План роботи обласної творчої групи вчителів-філологів «Література рідного краю в постатях: Дмитро Кремень»

№	Структурні елементи програми заходів	Обсяг навчального часу (в акад. год)	ПІБ лекторів, модераторів науковий ступінь, учене звання, місце роботи, посада
1.	<u>Перше засідання / сесія (лютий 2023).</u> Проектування роботи творчої групи. Теоретико-методичні засади занять літератури рідного краю	6	Шуляр В. І. , д.пед.н., доцент, проф. кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, директор МОШПО;
2.	<i>Робота між засіданнями / сесіями за індивідуальною траєкторією.</i> Вибір теми заняття. Дослідження творчості Дмитра Кременя, осмислення особливостей поетичної спадщини митця	2	Мхитарян О. Д. , к. пед. н., доцент кафедри; Діордіца Д. П. , методист кафедри;

3.	<u>Друге засідання / сесія (лютий 2023).</u> Конструювання моделі заняття з літератури рідного краю	6	<p>Пономаренко Г. В., методист кафедри.</p> <p>Можуть долучатися всі науково-педагогічні та педагогічні працівники кафедри</p>
4.	<i>Робота між засіданнями / сесіями за індивідуальною траєкторією.</i> Конструювання моделі заняття з літератури рідного краю за творчістю Дмитра Дмитровича Кременя	4	
5.	<u>Третє засідання / сесія (березень 2023).</u> Представлення створених моделей	6	
6.	<i>Робота між засіданнями / сесіями за індивідуальною траєкторією.</i> Відбір медіатекстів, створення презентацій та дидактичного супроводу до занять	2	
7.	Четверте засідання / сесія (квітень 2023). Представлення дібраних та створених матеріалів	6	
8.	Протягом 2023 року учасники творчої групи беруть участь у заходах, присвячених Дмитрові Кременю	2	
9.	<u>П'яте засідання / сесія (листопад 2023).</u> Підбиття підсумків роботи творчої групи	6	

Джерело: складено самостійно

Питанням методики викладання літератури рідного краю значну увагу приділяє В. І. Шуляр, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти, заслужений учитель України, директор МОШПО, який уперше запропонував учителеві-словеснику комплексне вивчення концепції і методики літератури рідного краю на основі традиційних підходів та інноваційних педагогічних технологій.

Розглядаючи на засіданнях творчої групи проблему «Теоретико-методичні засади уроків / занять літератури рідного краю», В. І. Шуляр зосередив увагу на розгляді теоретико-методичних засад уроків / занять літератури рідного краю, представив авторську концепцію планувальної діяльності суб'єктів літературної освіти Нової української школи (Шу-

ляр В. І., 2022). Учений-методист запропонував учителям-практикам алгоритм конструювання моделі компетентнісно-діяльнісного літературного заняття (Додаток 1) як цілісної динамічної системи взаємопов'язаних складників, а саме: цільові завдання, ціннісно-етичні норми, ключові компетентності, наскрізні вміння, читацькі компетентності та освітні ситуації, що узгоджуються між собою та з групою результатів навчання учнів-читачів. Використання алгоритму на уроках / заняттях дає можливість спланувати продуктивну співпрацю суб'єктів літературної освіти і досягти очікуваних результатів навчання.

Дослідник-практик докладно розглянув теоретико-методичні засади конструювання занять, репрезентував авторський варіант моделі компетентнісно-діяльнісного літературного заняття

з вивчення поезії Дмитра Кременя «Літа мої і зими...» (уривок із вірша «Книга Буття чи Батія») (6 клас) за модельною навчальною програмою з української літератури (автори: Яценко Т. О., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Пахаренко В. І., Дячок С. О., Овдійчук Л. М., Слижук О. А., Макаренко В. М., Тригуб І. А.), обґрунтував взаємозв'язок основних складників моделі, сфокусував увагу вчителів на доцільності використовувати у процесі опрацювання поезії візуалізовані матеріали, зокрема контурні карти, що дає можливість розвивати в учнів ключові компетентності, інтегровані навички й уміння.

Як зазначає вчений-методист, така робота за вказаною моделлю сприятиме орієнтації на ціннісний компонент, інтеграції, реалізації патріотично зорієнтованої стратегії співпраці з учнями читачами.

Наступним етапом роботи учасників творчої групи став розгляд особливостей вивчення творчості Д. Д. Кременя за програмою для закладів загальної середньої освіти «Література рідного краю (5–11 класи)» (автори – В. І. Шуляр, В. В. Купцова) та модельними навчальними програмами (5–6 класи). О. Д. Мхитарян зосередила увагу на ключових аспектах дидактико-методичного потенціалу цих програм як інструменту підвищення якості навчання літератури. Специфіку методико-методологічного апарату програми в контексті вивчення творчості Д. Д. Кременя дослідниця прокоментувала на прикладі авторської моделі компетентісно-діяльнісного літературного заняття «Літературна карта Миколаївщини. Ознайомлення з іменами найвидатніших письменників краю (Дніпрова Чайка, М. Вінграновський, П. Глазовий, Д. Кремень), літературною антологією «Живлюща сила Ємигії» / Захоплення багатством талантів митців-краян, зацікавленість культурними здобутками свого краю» В. Купцової. Підкресливши значення активізації інтеграційних процесів у шкільній літературній освіті, О. Д. Мхитарян наголосила на потужних можливостях творчого доробку

поета-краянина в реалізації культурологічного аспекту вивчення ЛРК на основі програмового матеріалу, згадуючи про його співтворчість із відомим художником А. Д. Антонюком та «слово», залишене в музиці, передусім завдяки співпраці з композитором Т. А. Яровою. Водночас перспективним шляхом професійного зростання словесника в цьому напрямі означено використання ресурсу науково-дослідної роботи учнів у системі Малої академії наук України, що було проілюстровано на основі ознайомлення зі зразком науково-дослідницької роботи вихованки літературознавчого гуртка на тему «Біблійні мотиви в ліриці Дмитра Кременя (збірка «Елегія троянського вина»)».

Порівняльний аналіз навчальних програм літератури рідного краю, ознайомлення зі змістом програм щодо вивчення творчості поета, на думку О. Д. Мхитарян, позитивно вплинули на осмислення творчої спадщини поета, усвідомлений вибір вчителів-практиків, зокрема творів поета для дослідження та конструювання моделі компетентісно-діяльнісного уроку / заняття літератури рідного краю.

Під час роботи творчої групи словесники долучилися до особистісно-фахового діалогу із сином відомого земляка – Т. Д. Кременем, уповноваженим із захисту державної мови, доцентом, кандидатом філологічних наук, який ознайомив учителів із маловідомими фактами життєтворчості батька та підкреслив значення його поетичної спадщини для формування майбутнього покоління патріотів України, свідомих носіїв рідного слова та захисників свободи й незалежності своєї держави. Творчий діалог спонукав педагогів до осмислення творчості поета, визначення умов, за яких досягнення творчої спадщини митця буде успішним:

1. Занурення у творчість Дмитра Кременя.
2. Урахування особливостей методики проведення уроків / занять (із літератури рідного краю).
3. Мотивування учнів-читачів до

дослідницької діяльності.

4. Створення умов для розвитку творчих здібностей учнів-читачів.

5. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій.

6. Урахування психології читання.

7. Формування і розвиток емоційного інтелекту.

Результати роботи творчої групи

Досліджуючи творчість Д. Кременя, конструюючи модель заняття за творами поета, учасники творчої групи **поглибили знання:** Державний стандарт базової середньої освіти: вимоги до результатів навчання; творчість Д. Д. Кременя (розділ «Література рідного краю» предмета «Українська література»); методика конструювання моделі уроків / занять (із) літератури рідного краю (за авторською концепцією В. І. Шуляра); підходи до формування ціннісних ставлень учнів під час проведення уроків / занять (із) літератури рідного краю; зміст модельних програм, програми «Література рідного краю» щодо вивчення творчої спадщини Д. Кременя.

Удосконалили вміння і навички: визначати предметний зміст уроків / занять літератури рідного краю за творчістю Дмитра Кременя та послідовність його опрацювання з урахуванням вимог Державного стандарту базової середньої освіти (Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р.), попередніх результатів навчання учнів, їхніх освітніх потреб; застосовувати авторську технологію Василя Шуляра щодо конструювання моделей компетентісно-діяльнісного літературного заняття з ЛРК під час вивчення творчості Д. Д. Кременя; формулювати цільові завдання компетентісно-діяльнісного уроку / заняття; формувати ціннісні ставлення в учнів на уроках / заняттях із літератури рідного краю під час вивчення творів Д. Кременя; здійснювати планування (конструювання) компетентісно-діяльнісного уроку / заняття з ЛРК за творчістю Д. Кременя. Таким чином, результатом професійного зростання педагога став розвиток загальних (культурної і підприємницької)

і професійних (предметно-методичної та прогностичної) компетентностей, відповідно до Професійного стандарту вчителя (Наказ від 23 грудня 2020 року № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»).

Продуктом роботи творчої групи «Література рідного краю в постатях: Дмитро Кремень» є сконструйовані моделі уроків / занять, що дасть можливість творчо використати напрацювання колег для конструювання власної моделі занять із ЛРК за творчістю Дмитра Кременя для формування компетентного учня-читача на уроках / заняттях (із) літератури рідного краю. Пропонуємо до розгляду роботу Світлани Кисленко (Додаток 2).

Висновок, перспективи дослідження.

Таким чином, автори статті намагалися поєднати методичні підходи до викладання ЛРК та наукові дослідження творчості поета. Зосереджено увагу на окремих принципах і особливостях методики викладання літератури рідного краю. Частково виокремлені доцільні методи та прийоми, які сприятимуть учням-читачам успішно засвоїти матеріал, допоможуть сформувати та розвинути їхню читацьку та культурну (культурологічну) компетентності, національну самосвідомість, патріотизм. Учителеві це допоможе систематизувати знання методики проведення уроків / занять із ЛРК та дасть можливість доповнити запропоновані методи і прийоми власними творчими знахідками. Визначено умови, які, на наш погляд, зроблять досягнення творчої спадщини Дмитра Дмитровича Кременя цікавим, корисним і результативним.

У статті подано опис роботи обласної творчої групи вчителів-філологів «Література рідного краю в постатях: Дмитро Кремень». Вивчення цього досвіду сприятиме вдосконаленню загальних

(культурної і підприємницької) і професійних (предметно-методичної та прогностичної) компетентностей. Учителі літератури на основі дослідження творчої спадщини Дмитра Кременя сконструювали власні методичні моделі уроків / занять (із) літератури рідного краю, запропонували освітні ситуації, які містять «зміст» (що робитимуть учні-читачі), види та результат читацької діяльності й узгоджені з цільовими завданнями та компетентностями (читацькими, ключовими) і наскрізними вміннями. Сподіваємося, представлена модель уроку / заняття (з) ЛРК за темою

«Ліричні послання Україні. Дмитро Кремень «Літа мої і зими...» (уривок із вірша «Книга Буття, чи Батия») допоможе вчителям організувати ефективну співпрацю з учнями-читачами та використовувати на уроках / заняттях запропоновані методичні прийоми.

Актуальними є докладне вивчення творчості письменників-краян, пошук методичних підходів до проведення уроків літератури рідного краю, адже саме на цих уроках прищеплюється любов до малої батьківщини, відбувається формування національної свідомості, громадянина України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Башманівська Л. А. Формування мовно-літературної компетентності учнів на уроках літератури рідного краю / Л. А. Башманівська // Методичний пошук. Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир, 2013. – № 11. – С. 38–47.
2. Бойченко В. П. З історії словесності Південного Прибужжя / В. П. Бойченко. – Миколаїв : ТОВ ВіД, 2005. – 72 с.
3. Бойченко В. Словесність Прибужжя крізь століття : [передмова] / В. Бойченко // Література рідного краю. Письменники Миколаївщини : посібник-хрестоматія / уклад. і заг. ред. Н. М. Огренич. – Миколаїв : Вид-во МОППО, 2003. – С. 10–17.
4. Гич Г. М. Ювілейники-краяни: діяльність Миколаївського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти: Вступна стаття / Г. М. Гич // Вересень : Наук.-метод., інформ.-освітн. журнал. – 2022. – № 2. – С. 2–6.
5. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
6. Дзюба І. М. Дмитро Кремень: розмова з тобою на краю прізви / І. М. Дзюба / «Вечерний Николаев» 21 серпня 2008 р.
7. Живлюща сила Ємигії : літературна антологія Миколаївщини / гол. ред. В. І. Шуляр ; укл. І. Ю. Береза, П. М. Водяна, В. І. Марущак та ін. – Миколаїв : Іліон, 2015. – 412 с.
8. Кремень Т. Д. Віршований дискурс новітньої української літератури Дмитра Кременя / Т. Д. Кремень // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – № 9. – С. 11–14.
9. Кузнєцова А., Гладишев В. Важливий етап наукового осмислення поетичної спадщини та життя Дмитра Кременя / А. Кузнєцова, В. Гладишев // Вересень, 2021. – № 3 (90). – С. 90–102.
10. Лисенко А. В. Методика використання літературного краєзнавства в системі підвищення кваліфікації вчителів-словесників / А. В. Лисенко. – Дис. ... канд.пед.наук. – К., 2002. – 220 с.
11. Марфинець Н. В. Сутність та структура дидактичної категорії «література рідного краю» / Н. В. Марфинець // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2011. – Вип. 21. – С. 110–113.
12. Мхитарян О. Д. Інтеграція навчання як фактор підвищення якості шкільної літературної освіти / О. Д. Мхитарян // Вересень. – № 3 (90). – 2021. Миколаїв : Вересень. Спецвипуск. 2023

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2021. – С. 66–79. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2021.06>.

13. Назаренко Л. А. Специфіка реалізації світоглядних позицій Д. Кременя в збірці «Елегія троянського вина»: до питання вивчення літератури рідного краю в старших класах / Л. А. Назаренко. – Молодий вчений. – 2018. – № 6 (58). – С. 318–321.

14. Наказ від 23 грудня 2020 року № 2736-20 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10>

15. Петренко О. М. Мистецтво в поетичному логосі Дмитра Кременя: компетентнісно-діяльнісні аспекти міждисциплінарних зв'язків в умовах інтегрованого навчання / О. М. Петренко // Вересень. – 2021. – № 3 (90). – С. 46–56.

16. Петренко О. М. Музичний код поезії Дмитра Кременя / Ольга Петренко // Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки. – 2019. – № 3 (66). – С. 186–190.

17. Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2022–2023 роках : Постанова Верховної Ради України від 17 грудня 2021 року № 1982-IX // Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1982-IX>.

18. «Про освіту» Закон України (Прийняття від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>

19. Токмань Г. Л. Методика викладання української літератури в старшій школі: екзистенціально-діалогічна концепція / Г. Л. Токмань. – К. : Міленіум, 2002. – 320 с.

20. Улицька Г. Пісенна палітра поетичних образів Дмитра Кременя у творчому активі вчителів української літератури й музики / Г. Улицька // Українська література в загальноосвітній школі. – 2008. – № 12. – С. 42–44.

21. Фасоля А. Уроки літератури рідного краю в системі особистісно зорієнтованого навчання (закінчення) / А. Фасоля // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 6. – С. 19–21.

22. Шуляр В. Вивчення епістолярію Дмитра Кременя під час лабораторного заняття у старшій профільній школі / В. Шуляр. // Українська література в загальноосвітній школі. – 2013. – С. 15–19.

23. Шуляр В., Горкуша Є. Особливості вивчення історіософської лірики Дмитра Кременя в старшій школі / В. Шуляр, Є. Горкуша // Українська література в загальноосвітній школі : Науково-методичний журнал. – 2008. – № 12. – С. 40–42.

24. Шуляр В. І., Купцова В. В. Література рідного краю : програма для закладів загальної середньої освіти (5–11 класи) / В. І. Шуляр, В. В. Купцова. – Вид. 2-ге, переробл. й доповн. – Миколаїв : ОППО, 2020. – 156 с.

25. Шуляр В. І. Модель літературної компетентності учнів-читачів Нової української школи : навчально-методичний посібник / В. Шуляр. – Миколаїв : МОППО, 2022. – 19 с.

26. Шуляр В. І. Планувальна діяльність суб'єктів літературної освіти Нової української школи: особливості конструювання співпраці / практико-орієнтована монографія у 3-х частинах / В. І. Шуляр. – 1 частина. – Миколаїв : ОППО, 2022. – 278 с.

27. Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади сучасного уроку української літератури в основній і старшій школі: дис... д-ра пед. наук: 13.00.02 / В. І. Шуляр. – Херсон. держ. ун-т. – Херсон, 2015. – 440 с.

28. Шуляр В. І. Теоретико-методичні засади уроків літератури рідного краю / В. І. Шуляр. – Режим доступу: <https://ukrlit.net/article1/1944.html>

29. Шуляр В. І. Урок позакласного читання та літератури рідного краю: поняття, структура, зміст // В. І. Шуляр Сучасний урок української літератури: монографія. – Миколаїв : Іліон, 2014. – С. 268–276. (Урок ЛРК прокоментовано на

прикладі вивчення творчості Д. Кременя).

30. Шуляр В. І. Ціннісно-етична парадигма в системі літературної освіти Нової української школи (теоретико-методологічна візія). І частина : практико-орієнтована монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОІППО, 2022. – 265 с.

31. Шуляр В. І. Шкільна літературна освіта: проблеми, перспективи, практики : практико орієнтована монографія / В. І. Шуляр. – Миколаїв : ОІППО, 2022. – 306 с.

32. Шуляр В. Поетичне світовідчуття Дмитра Кременя : Урок аналізу творчого доробку поета / В. Шуляр // Дивослово. – 2000. – № 1. – С. 47–50.

33. Шуляр В. Уроки літератури рідного краю: технологія підготовки та проведення / В. Шуляр // Українська література в загальноосвітніх школах. – 2003. – № 7. – С. 34–35.

METHODOLOGICAL ASPECTS OF STUDYING D. D. KREMIN'S POETRY (from the experience of the regional creative group)

Ponomarenko Hanna,

Methodist

*Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
Admiralska street, 4-a, 54001, Mykolaiv, Ukraine
anna.ponomarenko@moippo.mk.ua*

Diorditsa Dina,

Methodist

*Mykolaiv In-Service Teachers Training Institute
Admiralska street, 4-a, 54001, Mykolaiv, Ukraine
dina.diorditsa.@moippo.mk.ua*

In the scientific and methodological article, a theoretical and methodological analysis of the construction of lessons in the literature of the native region is carried out. Emphasis is placed on integrability and subject-subject interaction as important principles for studying the work of local artists. Specific features of the methodology of conducting lessons / classes on the literature of the native region: competency-based and integrated approaches (priority educational areas), research activity of students, connection with life, taking into account historical and regional features, selection of works of high artistic and aesthetic quality that reflect Ukrainian identity. Selected features of lessons / classes of literary regional studies at school. The conditions for a successful understanding of the poet's creative heritage are clarified: immersion in the work of Dmytro Kremin; the peculiarities of the methodology of conducting lessons / classes on the literature of the native region, the psychology of reading are taken into account; motivating students-readers to research activities, creating conditions for the development of creative abilities of students-readers; formation and development of emotional intelligence; use of information and computer technologies. The work experience of the regional creative group of teachers of Ukrainian and foreign literature «Literature of the native land in figures: Dmytro Kremin» on the problematic topic: «Methodical aspects of studying the poetry of D.D. Kremen» was demonstrated. The goal and tasks are defined, and the main stages of the work of the creative group are highlighted. Emphasis is placed on the results: the development of general (cultural and entrepreneurial) and professional (subject-methodical and prognostic) competences, through the construction of a model of a lesson / class on the literature of the native region based on the work of the artist, in accordance with the professional standard for the profession «Teacher of a general secondary education institution». For the first time, a sample model of the competence-activity literary class «Lyrical messages to Ukraine.

Dmytro Kremin «My summers and winters...» (developer S. A. Kislenko) based on the author's concept of V. I. Shulyar.

Keywords: construction of classes; Dmytro Kremin; literature of the native land; model of a literary lesson; regional creative group of philology teachers; teaching method.

REFERENCES

1. Bashmanivska, L. A. (2013). Formuvannia movno-literaturnoi kompetentnosti uchniv na urokakh literatury ridnoho kraiu [Formation of linguistic and literary competence of students in the literature lessons of the native region]. In *Metodychnyi poshuk. Vykladatsko-studentski naukovi roboty z pytan metodyky vykladannia movy i literatury*, 11, 38–47. Zhytomyr (ukr).

2. Bereza, I. Yu., Vodiana, P. M. & Marushchak, V. I. ta in. (2015). *Zhyvliushcha syla Yemyhii: literaturna antolohiia Mykolaivshchyny* [The life-giving force of Yemigia: a literary anthology of the Mykolaiv region]. (Ed. V. I. Shuliyar). Mykolaiv: Ilion (ukr).

3. Boichenko, V. P. (2005). *Z istorii slovesnosti Pivdennoho Prybuzhzhia* [From the history of the literature of the Southern Suburbs]. Mykolaiv: TOV ViD (ukr).

4. Boichenko, V. (2003). Slovesnist Prybuzhzhia kriz stolittia: [peredmova] [Literacy of Prybuzhzhya through the century: [preface]]. In *Literatura ridnoho kraiu. Pysmennyky Mykolaivshchyny* (ed. N. M. Ohrenych). Mykolaiv: Vyd-vo MOIPPO, 10–17 (ukr).

5. *Derzhavnyi standart bazovoi serednoi osvity. Postanova KMU № 898 vid 30.09.2020 r.* [State standard of basic secondary education. Resolution of the CMU № 898 of September 30, 2020]. Retrieved from: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/ (ukr).

6. Dziuba, I. M. (2008). Dmytro Kremin: rozmova z toboiu na kraiu prirvy [Dmytro Kremin: a conversation with you on the edge of the abyss]. *«Vechernyi Nykolaev»* 21 serpnia (ukr).

7. Fasolia, A. (2011). Uroky literatury ridnoho kraiu v systemi osobystisno zorientovanoho navchannia (zakinchennia) [Lessons of the literature of the native land in the system of personally oriented education (graduation)]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*, 6, 19–21 (ukr).

8. Hych, H. M. (2022). Yuvileinyky-kraiany: diialnist Mykolaivskoho oblasnoho instytutu pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity [Jubilarians-compatriots: activities of the Mykolaiv Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education]. *Veresen*, 2, 2–6 (ukr).

9. Kremin, T. D. (2013). Virshovanyi dyskurs novitnoi ukrainskoï literatury Dmytra Kremenia [Versed discourse of modern Ukrainian literature by Dmytro Kremin]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*, 9, 11–14 (ukr).

10. Kuznietsova, A. & Hladyshev, V. (2021). Vazhlyvyi etap naukovoï osmyslennia poetychnoi spadshchyny ta zhyttia Dmytra Kremenia [An important stage of scientific understanding of the poetic heritage and life of Dmytro Kremin]. *Veresen*, 3 (90), 90–102 (ukr).

11. Lysenko, A. V. (2002). *Metodyka vykorystannia literaturnoho kraieznavstva v systemi pidvyshchennia kvalifikatsii vchyteliv-slovesnykiv* [The method of using literary regional studies in the system of improving the qualifications of lexicographers]. (Candidate's thesis). K. (ukr).

12. Marfynets, N. V. (2011). Sutnist ta struktura dydaktychnoi katehorii «literatura ridnoho kraiu» [The essence and structure of the didactic category «literature of the native region»]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*. Vyp. 21, 110–113 (ukr).

13. Mkhitarian, O. D. (2021). Intehratsiia navchannia yak faktor pidvyshchennia yakosti shkilnoi literaturnoi osvity [Integration of education as a factor in improving the

quality of school literary education]. *Veresen*, 3 (90). Mykolaiv: Mykolaivskiyi oblasnyi instytut pisliadyplomnoi pedahohichnoi osvity, 66–79. DOI: <https://doi.org/10.54662/veresen.3.2021.06> (ukr).

14. Nazarenko, L. A. (2018). Spetsyfika realizatsii svitohliadnykh pozytsii D. Kremenia v zbirtsi «Elehiiia troianskoho vyna»: do pytannia vyvchennia literatury ridnoho kraiu v starshykh klasakh [The specifics of D. Kremin's worldview realization in the collection «Elegy of Trojan Wine»: on the issue of studying the literature of the native region in senior classes]. *Molodyi vchenyi*, 6 (58), 318–321 (ukr).

15. On celebrating commemorative dates and anniversaries in 2022–2023: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated December 17, 2021 № 1982-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1982-IX> (ukr).

16. Order of December 23, 2020 No. 2736-20 «On the approval of the professional standard for the professions «Teacher of primary classes of a general secondary education institution», «Teacher of a general secondary education institution», «Teacher of primary education (with a diploma of junior specialist)». Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#n10> (ukr).

17. Petrenko, O. M. (2019). Muzychnyi kod poezii Dmytra Kremenia [The musical code of Dmytro Kremin's poetry]. *Naukovyi visnyk MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho. Pedahohichni nauky*, 3 (66), 186–190 (ukr).

18. Petrenko, O. M. (2021). Mystetstvo v poetychnomu lohosi Dmytra Kremenia: kompetentnisno-dialnisni aspekty mizhdystsyplinarnykh zviazkiv v umovakh intehrovanooho navchannia [Art in the poetic logos of Dmytro Kremin: competence-activity aspects of interdisciplinary connections in the conditions of integrated learning]. *Veresen*, 3 (90), 46–56 (ukr).

19. «Pro osvitu» Zakon Ukrainy (Pryiniattia vid 05.09.2017. Nabrannia chynnosti 28.09.2017) [Law of Ukraine «On Education» (Adopted on September 5, 2017. Recruitment effective 09/28/2017)]. Retrieved from: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> (ukr).

20. Shuliar, V. & Horkusha, Ye. (2008). Osoblyvosti vyvchennia istoriosofskoi liryky Dmytra Kremenia v starshii shkoli [Peculiarities of studying Dmytro Kremin's historiosophical lyrics in high school]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*, 12, 40–42 (ukr).

21. Shuliar, V. I. & Kuptsova, V. V. (2020). *Literatura ridnoho kraiu: prohrama dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity (5–11 klasy)* [Literature of the native land: program for general secondary education institutions (grades 5–11)]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

22. Shuliar, V. I. (2022a). *Model literaturnoi kompetentnosti uchniv-chytachiv Novoi ukrainskoi shkoly* [The model of literary competence of students-readers of the New Ukrainian school]. Mykolaiv: MOIPPO (ukr).

23. Shuliar, V. I. (2022b). *Planuvalna diialnist subiektiv literaturnoi osvity Novoi ukrainskoi shkoly: osoblyvosti konstruiuvannia spivpratsi* [Planning activity of subjects of literary education of the New Ukrainian school: peculiarities of construction of cooperation]. 1 chastyna. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

24. Shuliar, V. I. (2022c). *Shkilna literaturna osvita: problemy, perspektyvy, praktyky* [School literary education: problems, perspectives, practices]. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

25. Shuliar, V. I. (2015). *Teoretyko-metodychni zasady suchasnoho uroku ukrainskoi literatury v osnovnii i starshii shkoli* [Theoretical and methodological foundations of the modern lesson of Ukrainian literature in elementary and high school]. (Doctor's thesis). Kherson. derzh. un-t. Kherson (ukr).

26. Shuliar, V. I. *Teoretyko-metodychni zasady urokiv literatury ridnoho kraiu* [Theoretical and methodological principles of native region literature lessons]. Retrieved from: <https://ukrlit.net/article1/1944.html> (ukr).

27. Shuliar, V. I. (2022d). *Tsinnisno-etychna paradyhma v systemi literaturnoi osvity Novoi ukrainskoi shkoly (teoretyko-metodolohichna viziia)* [Value-ethical paradigm in the

system of literary education of the New Ukrainian School (theoretical and methodological vision)]. I chastyna. Mykolaiv: OIPPO (ukr).

28. Shuliar, V. I. (2014). Urok pozaklasnoho chytannia ta literatury ridnoho kraiu: poniattia, struktura, zmist [Lesson of extracurricular reading and literature of the native land: concepts, structure, content]. In V. I. Shuliar. *Suchasnyi urok ukrainskoi literatury*. Mykolaiv: Ilion, 268–276 (ukr).

29. Shuliar, V. (2000). Poetychne svitovidchuttia Dmytra Kreminia: Urok analizu tvorchoho dorobku poeta [Dmytro Kremin's poetic worldview: A lesson in the analysis of the poet's creative work]. *Dyvoslovo*, 1, 47–50 (ukr).

30. Shuliar, V. (2003). Uroky literatury ridnoho kraiu: tekhnolohiia pidhotovky ta provedennia [Lessons of literature of the native land: technology of preparation and implementation]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnikh shkolakh*, 7, 34–35 (ukr).

31. Shuliar, V. (2013). Vyvchennia epistoliaruu Dmytra Kremenia pid chas laboratornoho zaniattia u starshii profilnii shkoli [Studying Dmytro Kremin's epistolary during a laboratory class at a senior professional school]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*, 15–19 (ukr).

32. Tokman, H. L. (2002). *Metodyka vykladannia ukrainskoi literatury v starshii shkoli: ekssystematsialno-dialohichna kontseptsiiia* [Method of teaching Ukrainian literature in high school: existential-dialogical concept]. K.: Milenium (ukr).

33. Ulytska, H. (2008). Pisenna palitra poetychnykh obraziv Dmytra Kremenia u tvorchomu aktyvi vchyteliv ukrainskoi literatury y muzyky [Song palette of poetic images of Dmytro Kremin in the creative activity of teachers of Ukrainian literature and music]. *Ukrainska literatura v zahalnoosvitnii shkoli*, 12, 42–44 (ukr).

**Алгоритм
конструювання моделі компетентнісно-діяльнісного літературного заняття
(КД ЛЗ) (складено за авторською концепцією В. І. Шуляра)**

1. Записати **назву літературної теми (I у таблиці)** (із програми).
2. Сформулювати **тему КД ЛЗ (I у таблиці)**, яка може збігатися з **назвою літературної теми** (із програми) або сформулювати самостійно.
3. Сформулювати **цільові завдання (ЦЗ) до компетентнісно-діяльнісного літературного заняття (КД ЛЗ) (II у таблиці)** відповідно до **очікуваних результатів, які зазначено в програмі** та конкретизовано під час складання програмно-тематичного планування. (Ціль – очікуваний результат навчання).
4. Сконструювати **освітні ситуації (ОС) (IV у таблиці)** до кожного ЦЗ. Кількість ОС не може бути менше кількості ЦЗ (більше може бути). Узгоджуємо набір можливих ОС із цільовими завданнями. Структура ОС: «зміст» (що робитимуть учні), види читацької діяльності (ЧД), проміжний результат читацької діяльності (ПР ЧД).
5. Узгодити **ОС із читацькими й ключовими компетентностями та наскрізними вміннями.**
6. Виокремити **ціннісно-етичну норму**, яка домінує в художньому творі.
7. Визначити **тип літературного заняття** за базовою читацькою компетентністю.

Додаток 2.

Модель компетентісно-діяльнісного літературного заняття

Кисленко Світлана Адольфівна, творча група «Література рідного краю в посталях: Дмитро Кремень», учитель української мови і літератури Виноградівського лицею Ігульської сільської ради Баштанського району Миколаївської області

№ -ЛЗ	Модель компетентісно-діяльнісного літературного заняття (КД ЛЗ)		МКД ЛЗ – 6 кл.	Дата
I.	Назва літературної теми	Ліричні послання України Дмитро Кремень «Літа мої і зими...» (уривок із вірша «Книга Буття, чи Батія») (МП – «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори: Яценко Т. О., Качак Т. Б., Квилюва В. В., Пахаренко В. І. та ін., 2021)		
II.	Тема КД ЛЗ	Дмитро Кремень «Літа мої і зими...» Спадкоємність поколінь, відображена в рідній мові		
III.	Цільові завдання до компетентісно-діяльнісного літературного заняття (КД ЛЗ)	1. Дослідити відомості про життя і творчість письменника. 2. Прочитати виразно поезію (із коментуванням). 3. Зіставити аргументовано зміст художнього твору з історичним і культурним контекстом; визначити провідний мотив поезії. 4. Характеризувати образ ліричного героя твору, що вміщується. 5. Знаходити в тексті ліричного твору теоретико-літературні поняття та пояснювати їхню сутність; аргументовано висловлювати власну оцінку поезії з наведенням доречних цитат із твору. 6. Створити за мотивами виченого вірша власний літературний продукт		
IV.	Ціннісно-етична норма	Рідна Україна. Українська мова (рідна мова)		
V.	Ставлення	3.7) виявляти духовно-моральні ідеали за прочитаним художнім твором; робити вибір духовно-моральних норм для формування себе як Я-особистості		
VI.	Освітні ситуації та структурні компоненти моделі компетентного учня-читача / учениці-читачки			

№ з/п	<p>Можливі особливі ситуації</p> <p>комплектнісно-діяльнісного літературного заняття, можливі види читачької діяльності та проміжний результат учня-читача / учениці-читачки</p>	<p>Ключова компетентність – КЛКп</p> <p>Наскрізнi зміни – НсУМ</p>	<p>Читачька компетенція: К Літературознавча – Літ Інтерпретаційна – Інт Аксологічна – Акс Творчо-мозленська – ТаМ</p>
1.	<p>Знайомство з постаттю письменника, громадського діяча, художника Дмитра Кременя (із використанням речових деталей: кремень – мінерал; кремень і кресало, портрет письменника, малюнок творця, фото села і міст України):</p> <p>1) кремень – мінерал; 2) кремень і кресало (бачуть іскру, з якої розгоряється вогонь); 3) Закарпаття (місце народження) – Миколайчина (трудова діяльність і творчість, фото – с. Суха, м. Казанка, м. Миколаїве); 4) малюнок роботи Д. Кременя; 5) митець – рідна Україна – українська мова.</p> <p>ЧД: 1) ознайомвальне читання окремих фактів із життя письменника (у підручнику, с. 80–81, 78–79); https://pidruchnyk.com.ua/2611-ukralit-6-klas-yatsenko.html 2) повідомлення вчителя (Кремень-художник).</p> <p>ПР ЧД: Доповнити твердження: 1) життєве кредо Дмитра Кременя полягає... («Як його жити каменем при дорозі, коли ти кремень! Ось і креслу, креслу, креслу!»); 2) головним покликанням для Дмитра Кременя стала ... (література)</p>	<p>8. Навчання впродовж життя: 8.3) віднайдення можливостей для навчання і саморозвитку</p> <p>НсУМ 1.4) добирати потрібні дані з надійних джерел, презентувати й аргументувати рішення</p>	<p>2. Літературознавча – Б Читачьке вміння: 2.4) розуміти і відтворювати окремі факти, епізоди з життя письменника</p>

<p>2-3.</p>	<p>Виразне коментоване читання поезії «Літа мої і зима...» 1) «мовна скарбничка» – пояснення слів та виразів «літа мої і зима», «Соловки», «Батий», «Книга Буття» Соловки – так у народі називали найбільший радянський концентраційний табір, що містився на Соловечьких островах. У 1937 році проводилися масові розстріли Соловечької тюрми, серед страчених були й провідні українські митці, а також учені, політичні та державні діячі http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?Z21ID=&I21DBN=EIU&P21IDBN=EIU&S21STN=1&S21R EF=10&S21FMT=eiu_a Батий (1208-1255) – був монгольським правителем і засновником Синьої Орди, син хана Джучі й онук Чингізхана. Його Синя Орда перетворилася на Золоту, коли правила Руссю і Кавказом протягом 250 років. https://www.ispravda.com.ua/columns/4d025996efba9/</p>	<p>9. Громадянські та соціальні Кп: 9.4) виявлення поваги до інших, толерантність, уміння конструктивно співпрацювати, співпереживати</p>	<p>5 Творчо-мисленнєва-Ф <u>Читальське вміння:</u> 2.5) використовувати засоби виразного читання для відтворення / передачі ідейно-естетичного задуму автора художнього твору</p>
	<p>Книга Бумня – релігійна оповідь про створення Світу і людини, початки людської історії. https://vce.gov.ua/%D0%91%D1%83%D1%82%D1%82%D1%8F_(%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0) 2) усвідомлення значень метафор «з приємкю Соловків», «стане Книгою Слова»; 3) читання поезії (перерване): - I частина – (від початку до слів «Мови моєї землі...» – наступність поколінь, образ рідної України. - II частина (від слів «Мова твоя, Україно...» до кінця поезії – мотив української мови. 4) Підготовка учнів-читачів до виразного читання поезії вголос. ЧД: Виразне читання поезії (учитель та підготовлені учні). ПР ЧД: 1) виразне читання окремих частин твору та поезій в цілому (усно); 2) формулювання провідного мотиву твору.</p>	<p>1.2) передавати власні думки, почуття, переконання з урахуванням мети й учасників комунікації</p>	

<p>4.</p>	<p>Інтерпретування духовних цінностей ліричного героя (із проєктуванням на власні духовні цінності).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Міркування над першими рядками вірша (асоціації-образи «літа моєї землі» – чи є ці слова антонімами?) 2. Визначення образів, близьких ліричному герою (Україна, рідна мова). 3. Тлумачення підтексту рядків «Доти живі усі ми, / Доки живий цей світ», «Сіятиме жалі / Найласкавіший дотик / Мови моєї землі», «Стане Книгою Слова / Книга твого Буття». <p>ЧД:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виявлення та аналізування підтекстів у вірші; 2) висловлення особистих вражень від прочитаного твору учнів-читачів. <p>ІР ЧД:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) характеристика ліричного героя; 2) проєктування та вибір власних духовно-моральних норм 	<p>8. Навчання впродовж життя.</p> <p>8.4) спроможність навчатися, працювати в колективі та самостійно</p> <p>НСУМ</p> <p>1.7) забезпечувати досягнення результату кожним суб'єктом співпраці під час читальної діяльності відповідно до рівня літературної компетентності</p>	<p>3. Інтерпретаційна – Ф</p> <p>Читальське вміння:</p> <p>2.22) визначати роль образів у розкритті ідейно-художнього змісту твору; виокремлюючи своєрідні підтексти</p>
<p>5.</p>	<p>Визначення теоретико-літературних понять, які уявляють провідні мотиви ліричного твору.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідницька робота – «вичитування» епітетів: літа мої, простори відкриті, найласкавіший дотик, мова моя солов'їна, усесвітніх мов. 2. Виокремлення метафор, риторичних фігур, їхнє значення у вірші. 3. З'ясування ролі слів «дотик», «доти» в контексті твору. 4. Усне «малювання» емоційної палітри поезії. <p>ЧД:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) вичитування та аналізування тропів; 2) обмін враженнями щодо власного настрою та душевного стану; викликаного поезією. <p>ІР ЧД:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) виявлення ролі та значення художніх засобів; 2) висловлення власної оцінки художнього тексту. 	<p>8. Навчання впродовж життя.</p> <p>8.3) віднайдення можливостей для навчання і саморозвитку</p> <p>НСУМ</p> <p>1.6) висловлювати послідовні, несуперечливі, обґрунтовані міркування у вигляді суджень і висновків</p>	<p>2. Літературознавча – Б</p> <p>Читальське вміння:</p> <p>2.8) упізнавати, називати, відтворювати теоретико-літературні поняття</p>

<p>6. Створення власного літературного продукту (письмове домашнє завдання, обсяг роботи – 6-8 речень) – за вибором</p> <p>Любі шестикласники! Пам'ятайте: ваша робота має бути оригінальною та самобутньою! Бажаю натхнення й успіху!</p> <p>1. Вислови власні міркування про творчу особистість Дмитра Кременя та поезію «Літа мої і зми...», використовуючи опорні слова та вислови: творча особистість; найважливіше поклонання; провідний мотив; спадкоємність поколінь; цінність; краса рідної української мови; мене вразило, схвилювало) – до 9 б.</p> <p>2. Опираючись на власний читальний досвід про поезію Дмитра Кременя «Літа мої і зми...», доведи твердження: «Душею народу є рідна мова» (як варіант – для учнів національної меншини месетинських турків) – до 12 б.</p> <p>3. Юні читачі поезії Дмитра Кременя по-своєму роздумували рядки «Доки простори відкриті / Птахові й кораблю» та запропонували такі пояснення:</p> <p>Доки живі усі ми,</p> <p>А) доки ніщо не загрожує людству і навколишньому світу; Б) доки є свобода для всіх; В) доки чисті земля і небо.</p> <p>А який варіант обереш ти? Можливо, запропонуєш свій? Обґрунтуй відповідь, склавши власне висловлювання – до 12 б.</p>	<p>9. Громадянські та соціальні Кп:</p> <p>9.3) критичне осмислення основних подій національної, європейської та світової історії, усвідомлення їхнього впливу на світогляд громадянина, його самоідентифікацію</p>	<p>5. Творчо-мовленнєва: Ф</p> <p><u>Читацьке вміння:</u> 3.4) підготувати / створити власний оригінальний твір / продукт з урахуванням жанрово-стильової манери письма прочитаного літературного тексту</p>
<p>1.7) застосовувати власні знання для створення нових мовленнєвих об'єктів, ідей</p>	<p><u>НСУМ</u></p>	<p>Формування читальської компетентності: літературознавчої</p>
<p>ВІІ. Тип / різновид літературного жанру</p>	<p>Формування читальської компетентності: літературознавчої</p>	<p>Зміст, доповнення, коментарі: ЧД – читацька діяльність; ПР ЧД – проміжний результат ЧД; читацька компетентність ОДНА базова – Б, фонових – може бути ДЕКІЛЬКА – Ф; ключова компетентність – ОДНА базова – Б, фонових – ДЕКІЛЬКА; наскрізні вміння й читальні вміння – по ОДНОМУ елементу з ЧИТАЛЬКИХ компетентностей</p>